

A drámapedagógia és a drámajáték installációja Győr–Moson–Sopron megyében

– vázlat első részlete egy lehetséges krónikához 1984-től 2002-ig –

Wenczel Imre

„Az emberi tehetség parányi lámpa, mely egyszerre keskeny kört tölthet meg fényével; s ha egy helyéről másra hurczoltatik, setétséget hagy maga után. Bizonyos helyhez kell azért kapcsoltatnunk, hogy azt jótékony világitással állandóul boldogíthassuk.” (Kölcsey Ferenc)

A cím körülbelül százoldalnyi mondandót sejtet. Persze lenne annyi, de biztos, hogy ez a munka aránytalan lesz. És csak vázlat. Részletezés, mélyebb összefüggések feltárása nélkül. Nem csupán azért, mert nem könnyűnek, hanem folyóiratnak készül az írásmű, hanem azért is, mert most éppen ilyen készenlében találja a téma az emlékezőt. A köszönetnyilvánítás a fontos benne. Késői üdvözlét azoknak az embereknek, akik nem tudhatták, hogy amikor 20-30 éve velem, a követelőző, számukra homályos célokról álmodozó kísérletezővel találkoztak és segítettek neki, valójában mindig sokkal nagyobb csoportnak – lassan alakulóban lévő közösségnek – a drámásoknak (is) segítettek. Különösen fontos megemlíteni azokat az intézményvezetőket, akiket semmilyen érdeke nem motiválhatott abban, hogy (pl.) egy fiúkorú szervező, „csoportozó”, „előadó-művészkedő” ismeretlennek segítsenek. Valójában akkoriban minden ellene szólt annak, hogy egy ilyen deviáns, néha érdes modorban megszólaló tanárocskát támogassanak. Magáról az ÜGY-ről ugyanis igen kevesen gondolkodtak. És mégis megesett, megtörtént, ezért is beszélhetünk ma a dráma Győr-Moson-Sopron megyei installációjáról.

Többször elkezdtem, majd abbahagytam ennek a vázlatnak a megírását. Azért vágtam bele, mert úgy másfél évvel ezelőtt néhány érdekes kommunikációs helyzetben rádöbentem, hogy intézményes szinten és magánemberként is alig emlékeznek kollégák, tanítványok, drámások és színjátszók, pedagógusok és hivatalnokok, szakértők és tanulók arra, miképpen került be Győr-Moson-Sopron megyébe, a győri intézményekbe a drámapedagógia/drámajáték, majd terjedt el nagy gyorsasággal. Vagyis arra, hogy miképpen kezdett érvényesülni annak a szándéka, vágya – később a tudása –, hogy drámás módszerekkel dolgozzunk tanítóként és tanulóként, vezetőként és vezetettként, intézményes keretek között vagy azokon kívül. Ami most akár természetesen is tűnhet – azóta már sokszor kiderült –, csak úgy, magától „nem megy”. Ez a tényező akkor tudatosult bennem leginkább, mikor egy győri TIE-foglalkozás után (BBMMK, 2010) egy általam nagyon kedvelt vezető drámapedagógus kollégám megkérdezte, mennyi rész van a győri drámapedagógusok létezésében. Arnold úgy kérdezett: „ebben az egészben”. Akkor elszántan nekiálltam az emlékezésnek, és éjszakánként csak írtam, írtam... A létrehozott anyag közölhetetlen lett. Néha olyan indulatok fűtötték fel a stílusomat, ami bizonyos intézményekre, emberekre nézve bántó lehetett

volna. Nem munkál bennem ilyen szándék, ezt az anyagot tehát eldobtam.

Azért is kezdtem összeszedettebben foglalkozni a témával, mert a drámapedagógia magyarországi meghonosodásáról és fejlődéséről két másoddiplomás, tanítóképzős hallgató is írt szakdolgozatot (2010-ben és 2011-ben); egyikük inkább a kezdetekről, a másik kolléga inkább a napjainkig áttekinthető tényekről, a személyi és fogalmi bázisról, a szakmai fejlődésről. Időközben világossá vált számomra, hogy mostanában nem tudom megírni ezt a krónikát rendesen. Túl sokat markoltam, feszítette a fogalmazás kereteit a közlési vágy, de késett az elmélyült és rendszerezett kutatómunka; idő (egyeztetés) hiányában a többféle nézőpont érvényesítése (interjúk, visszaemlékezések, dokumentumok). Ráadásul egyre mélyebbre vittek az események megragadható szálai a szubjektív emlékezésbe és az ördögi (angyali? emberi?) részletekbe. Ez utóbbi persze önmagában is érdekes lehet, csak nem szolgálja azt a célt, amelyet szolgálnia kellene: a („reményes”) tényeknek, a győri (Győr-Moson-Sopron megyei) sikereknek, a tervezett és tervezhetetlen programváltozatoknak, valamint annak a feltárását, hogy milyen előzmények után érkezett meg végre a drámapedagógus képzés az Apáczai Csere János Főiskolára.

Sok megalkuvással bocsátom tehát útjára ezt a vázlatos és töredékes emléksomagot (mint afféle győri „drámás Linux-kernel”), hátha mások által helyesbített, kiegészített változatai, csatlakoztatott saját nézőpontú történet-csomagjai használható rendszert alkotnak egyszer. Azt hiszem, ez csak az első rész. Talán később további írom, amíg emlékezni tudok vagy akarok.

A cél most leginkább az lehet, hogy ne tűnjön a semmi-be azoknak az embereknek a munkája (jóindulata, segítségnyújtásuk emléke), akik hozzájárultak a drámapedagógia/drámajáték Győr-Moson-Sopron megyei „telepítéséhez”. És persze nem baj, ha részletesebb indoklást kap az a kitüntetés is, amelyet korábban egy (engem, és talán akkor a drámapedagógia ügyét is életben tartó) közösség adományozott, és amelynek indoklását nyilván csak néhány mondatban lehetett előadni a győri Városházán, az átadás pillanatában. Az indoklás tételmondata ott és akkor „a drámajáték, drámapedagógia megismeretése, elterjesztése” volt (Győr Közművelődéséért kitüntetés, 2003).

Azokról az eseményekről tudok írni tehát, amelyekben jelen lehettem, részt vehettem, vagy amelyeknek szervezőként (vezetőként) katalizátora, netán koordinátora voltam. A vázlat áttekintésekor, kérem, ne feledjük a mottót! A rövidített összefoglalás alcíme lehetne: „Dramás kezdetek Győrött és környékén, valamint utalások a későbbi eseményekre egyetlen, szubjektív nézőpontból”.

A drámajáték (sok mással együtt) a nyolcvanas években tört fel Győrött, mint valami gejzír... 1984-ben már vagy ötvennyi játékvezetői (ne keverjük össze, színjátészó-rendezői) gyakorlattal (is) rendelkeztem, és Győrben kezdtem dolgozni, így különösen felkeltette a figyelmemet minden publikáció és személyes jelenlét, ami a csoportos játékkal, a játékos oktatási-nevelési módszerekkel, a kommunikáció drámajátékos formáival köszöntött ránk.

Igény támadt – mint gyorsan kiderült, nemcsak bennem, hanem több falusi, győri, óvári és soproni iskola pedagógusaiban, vezetőiben – az új módszerek iránt, és hirtelen, mint valami csoda, robbanásszerűen adódott is lehetőség a tanulásra. Debreczeni Tibor, Montágh Imre, Gabnai Katalin vagy éppen Vekerdy Tamás személyesen is, publikációkkal is megjelent a megye és a város oktatási vagy művelődési intézményeiben. Előadásaik olyan élményt nyújtottak, hogy sok pedagógus – színkörvezető, táboroztató, tanító, tanár stb. – egy életre megfertőződött azzal a valamivel, amelyet később drámás oktatási-nevelési módszereknek, még később drámajátéknak/drámapedagógiának neveztek el. Jellemző, hogy az egyik igazgatói pályázatom kapcsán a Kálvária úti iskola igazgatójával beszélgetve kiderült, ő már (én is!) rendszeresen gyűjtötte azokat a kiadványokat, amelyeknek a címében szerepelt a dráma szó. (Az iskola egyébként az ún. „zsolnais” módszerrel dolgozott.) A tanítási dráma (komplex dráma) még nem öltött úgy körvonalat nálunk (sem), hogy tanulási alternatíva lehetett volna. Az akkor még inkább gyakorlatsorokat, beszéd- és viselkedés-módszertani játékokat, fókuszált dramatiszálást, csoportos fikciós játékokat kínáló szakemberek azonban (akik nem pszichodramát, nem konfliktuskezelő tréninget vagy csoportos terápiát kínáltak) túlságosan ritkán voltak elérhetőek a Győr-Moson-Sopron megyei érdeklődők számára, nekem pedig olyan szerencsém volt, hogy még korábban tanulhattam tőlük személyesen vagy értékes közvetítéssel. Például a csillebérci Gyermekszínház Műhely foglalkozásain vagy a Montágh Imre tanár úrral való személyes találkozások alkalmával Győrött, illetve olyan sziporkázóan tehetséges kollégákkal szervezett közös munkákban, mint a sárbogárdi Varga László – ő is ott volt a gyökereknél, Debreczeni Tibor-tanítvány – vagy a soproni Pápai László, akitől a színjátszásban használható drámajátékokról akkoriban a legtöbbet tanultam, illetve a mindenféle kommunikációs és művészi tehetséggel megáldott székesfehérvári Lovrek Károly, akinek tervezett és részben meg is valósított művészeti iskolamodelljét akkoriban a jövő európai, de legalábbis magyarországi mintaprojektjének tartották. Ezúton is köszönet minden segítségért, ötletért és jóindulatért!

Önbizalomban tehát nem volt hiány, de ezzel sajnos túl sokan voltunk így. Részt vettem olyan képzéseken (a tanulás vágya, ugye...), amelyeket önjelölt szakértők tartottak, drámapedagógusnak mondták magukat, és a legrosszabb változatait hozták az önismereti játékoknak, a terápiás célú csoportozásnak, a relaxációs gyakorlatoknak vagy az erőszakoskodó, torzult pszichodramának. Végig éreztem, tudtam, hogy mikor jó az nekem, amikor dolgozhatok a vezetővel, és mikor nem. (Gyanítom, hogy ezzel mások is így vannak, azóta is.) A jó néhány különböző játékkal, csoportdinamikával, metakommunikációval, gyermeklélektannal, alternatív pedagógiával foglalkozó könyv elolvasása, és a saját csoporto(zás)okban zajló kísérletezések után úgy tűnt számomra, nem tehetek mást: fellepek vezetőként, célzatosan hívok kisebb létszámú csoportokat magamhoz, és olyan drámás képzéseket tartok, amelyekben majd valahogy közösen kitaláljuk, hogy is van ez. Arról, hogy mi a dráma, ugyanolyan halovány elképzelésem volt, mint a többi magyarországi kollégának – kivéve persze a Mestereket.

Belevágtam. Szerencsére leginkább olyan mosonmagyaróvári, soproni és győri kollégákkal futottam össze, akik már maguk is tűnődtek ilyesmin. (Ők most is foglalkoznak drámapedagógiával, úgy látszik, tényleg nagyon fertőző ez a „kór”.) Az elsők között volt pl. Láng Rita, Sárköziné Kollarits Edit, Tóth Szilvia és az a Szabó Miklós, aki úgy hívott meg „tréning” tartására erős bizalommal Sopronba (akkoriban igen nagy kockázatot vállalva, csupán a kölcsönös szimpátia erejére támaszkodva), hogy nagyon keveset tudott rólam. Dramás csoport-találkozásaink – főképpen a BBMMK-ban, a Petőfi Sándor Városi Művelődési Központban és a győri Gyermek Házában – gyakran a reveláció erejével hatottak. Előfordult ott mindenféle (valódi!) szakértő is: pszichológus, óvodapedagógus, tanító, tanár, logopédus, szociális munkás, versmondó, színjátészó, rendező (és, ahogy mondani szokás, még sokan mások). Persze megjelentek „Nyuszi és üzletfelei” is, sőt a „Róka” és a „Farkas” is, de ez is inkább termékenyítőleg hatott, mint gátlón. Lásuk tehát azt, ahogyan az emlékezet megtartotta az eseményeket!

1988-tól leginkább a kísérletezés, „csoportozás” jellemző arra a tevékenységre, amit résztvevőként és botcsinálta vezetőként színjátészó csoportok szervezése, előadóművészi tevékenység (óvodákban, iskolákban, másutt...), tanórák, „szabadidős foglalkozások másképp” ügyében tehettem. Ez itt részben „tündéri” meghívásokra, részben (vagy a meghívással együtt is) „szél ellen” történhetett. Többször majdnem kilátástalan kimenetelű konfliktusok generálódtak iskolairányítókkal, kollégákkal. A munka dandárja a győri II. Számú Oktatási Együttesben zajlott (főbb segítőtársak ebben az ügyben Csúri Györgyné és Vajthó Éva), az Egészségügyi Szakközép- és Szakiskolában (itt a legtöbbet Tóth Sándornak köszönhetem, valamint Naszádos Lajosnak, akivel együtt zárt láncú televízió-rendszert alakítottunk ki az iskolában, így kiváló alkalom adódhatott a tanulók szerepeltetésére, riportok és műsorok készítésére). A drá-

más csoportoknak nem volt mindig játszóhelyük az iskolában, így jó kapcsolatba kerültem a Városi Könyvtár vezetőivel, munkatársaival. Ott dolgoztunk tehát. Aki akkoriban a legtöbbet segítette, Horváth Ferenc népművelő; köszönet érte.

1989-től, illetve már korábban is dolgoztam a tanítóképző főiskolán, akkor éppen dr. Unti Mária (az irodalom tanszék vezetője), később Francsicsné dr. Hegyi Marianna (a magyar nyelvi tanszék tanára) kért meg, hogy tartsak egy (két?) előadást arról, végül is mi az a drámajáték.

Valóban érdekelte őket, és érzékelhetően már sokat hallottak róla a tanszéken; nyilván a hallgatók is igényelték az információkat. Előadásom (mi volt ez, talán szeminárium 20 emberrel?) előtt Gabnai Katalin néhány hónappal (héttel?) tartott élvezetes, érdeklődést felkeltő előadást a drámapedagógiáról, mint módszerről, de valami miatt továbbra sem tudták vagy nem akarták érteni a hallgatók az alapvető összefüggést. Vagyis azt, hogy a drámapedagógia új szakma lett. Hogy ez nem színjátás, és nem mesedramatizálás tanórákon vagy színjátászó foglalkozásokon, hanem valami más. Bonyolultabb játék. (Még én sem tudtam akkor, hogy milyen sokrétű, és mi a lényege.) Azt mondtam, hogy a játékvezetőnek/tanárnak felkészültnek kell lennie, saját élményű játékkal, valamint csoportvezetői tapasztalattal kell rendelkeznie ahhoz, hogy meggyőzhesse játszótársait (tanítványait!) arról, hogy érdemes ezzel a „valamivel” foglalkoznia. Ott még sokan nem értették, nem vállalták (főleg ezt nem), hogy ez játék tanulói részről a tanulás/képzésben való részvétellel, és könyörtelen felkészüléssel, vezetői munka a drámapedagógus részéről. Szóval itt kevés, ha (esetleg) zseniálisak vagyunk, mindenképpen sokat kell dolgozni vezetőként. Nem volt könnyű dolgom azon az előadáson (inkább beszélgetés volt), mert én sem tudhattam még, hogy mire „fut ki” az, ami később értelmes, koherens program lett. Ehhez kellett Kaposi László oktatása és a Magyar Drámapedagógiai Társaság közege. A drámajáték gyakorlati megjelenésének a sorrendje Győr-Moson-Sopron megyében egyébként (konkrétan Győrben, Mosonmagyaróváron és Sopronban is) nem nagyobb – városi vagy megyei szintű – intézményekhez kötődik, hanem egyes általános iskolákhoz, illetve az ott dolgozó kísérletező kedvű pedagógusok munkájához. Főképpen a színjátászó-rendező tevékenységéhez, illetve azoknak a tanítóknak a munkájához, akik már akkor keresték az unalmas, porzos módszerek felváltásához a lehetőségeket.

1990-től a munka lényege Győrött a válaszkérés; a „hogyan dolgoznak mások gyerekcsoportokkal” (és/vagy kérdése), hogyan működik a művészeti csoportokkal fellépő tanár, ha sikert akar elérni. (Erre is kerestem a választ például a Győri Televízió munkatársaként egy, a Lukácsné Honfy Beatrix által vezetett népitánc-csoport tevékenységéről készített műsorral).

1991-1992-ben felmerül a részösszegzés, rögzítés, továbbadhatóság igénye. Ennek eredménye a Személyiségfejlesztő játékok tizenéveseknek című, kéziratban maradt könyvem. (Tíz valódi, megtartott foglalkozás leírása kommentárral, nagyon kevés kozmetikázással kétszáz oldalban; a könyv végén játékbank-kezdemény. (A

kéziratot, a megjelenés reményében, művészi illusztrációkkal látta el egy festőművész barátom, Hámori Mátyás.) A szakirodalom-jegyzékben többszörös hangsúly került az addig már hozzáférhető, a gyakorlatban is kipróbálható Debreczeni-, Gabnai-, Kaposi-, Mezei- és Montágh-publikációkra.) Ezzel és más eltökélt drámajátékos szándékú programmal pályázom, „felvételizek” a Győr-Moson-Sopron megyei Pedagógiai Intézetbe magyar szakértőnek. Németh Mária különös vezető, néhány ajánlás nyomán (mások erős ellenjavaslata ellenére) felvesz. Elkezdődhet a munka egy másik (bővített) változatban. Eljuthattam olyan képzésekre, amelyek csak az ilyen bennfenteseknek szolgáltak annak idején, mint amilyen néhány évig én is lehettem (pl. a tatabányai multiplikátor-képzés), ezzel együtt elmehettem a megye kisebb-nagyobb iskoláiba „játszani” a tantestület érdeklődő tagjaival (gyakran az egész tantestülettel). Bizony előfordult, hogy a három órás együttlétünkől egy órát a jég megtörésével, feloldásával kellett töltenem korábbi „kollégák” „áldásos” munkájának ellensúlyozásaképpen. (Ez néhány évvel később harminc órás képzéseken is előfordult hasonló időarányokkal.)

1992-2002. Tanulási és továbbképzési dömping következett. A módszer és a „hit” terjesztése tanárként a tanulóknak és a kollégáknak, a Pedagógiai Intézet szakértőjeként a megye iskoláiban. Falusi kis iskolákba is eljutok, találkozhatok más (rokon) szakmákban kiváló, gyakorlat-orientált szakemberekkel, ráláthatok arra, mivel foglalkoznak az éppen alakuló Waldorf-iskolák... Előadóként és óraadóként is dolgozhatok már a Tanítóképző Főiskolán (köszönet az akkori merész tanszékvezetőknek és/vagy helyetteseiknek (pl. dr. Lappints Árpádnak, dr. Fehér Irénnek). Színkörvezetők képzésével műlatom szabadidőmet a Bartók Béla Megyei Művelődési központban, játékvezetőként a Gyermek Házában foglalkozhattam a mániámmal, a drámajátékkal. Köszönet a sok önzetlen támogatásért dr. Németh Máriának, a Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Intézet vezetőjének és ottani közvetlen munkatársamnak, Gecsei Editnek; Németh Andrásnak, a BBMMK áldozatkész munkatársának, dr. Unti Máriának, az ACSJ Tanítóképző Főiskola irodalom tanszék vezetőjének, Ladich Artur kollégámnak, Tamás Imrének, a Révai-gimnázium igazgatójának, Kokas Évának, a Gyermek Ház igazgatójának és munkatársainak. Külön köszönet azoknak a játszótársaimnak, akik elfogadták akkoriban, hogy magam is csupán kísérletezem, és kevésbé vagyok tisztában azal, hogy mit milyen kategóriába soroljunk, vagyis mennyit játszhatunk (mi, felnőttek önmagunk számára is gyógyító, felszabadító eszközként használtuk a csoportos játékot); mennyit kell/lehet terveznünk vezetőként; mi az, ami beépíthető a tanórákba, és mit kell tenni, időben, szándékban külön kezelnünk.

A legizgalmasabb (csodás? szent?) találkozás részéről akkoriban Jarábik Gabriellával és dunaszerdahelyi csoportjával történt.

Néha – talán szándékosság nélkül – csapdába akartak csalni egy-egy „tréning” résztvevői. Olyan mindenható technikákat, módszereket kértek (rajtam, vagy a drámapedagógián számon), amelyek azonnal megoldhatták volna a saját kapcsolatteremtési, személyes/emberi, cso-

portvezetői és/vagy tanulófelgyelmezési problémáikat. Szerencsére már korábban elhatároztam, hogy amihez nem értek, azt kizárom az általam vezetett képzésekből, foglalkozásokból. Egyszerűen nem megyek bele a pszichodráma, autogén tréninges vagy más konfliktuskezelési felvetésekbe. A felnőtt csoportok, főképpen pedagógusok ilyenféle tanulási igénye egyébként (egyre erősödő nyomással) azóta is állandó. Nekünk, drámapedagógusoknak és azok képzőinek tehát tanulnunk kell

folyamatosan, hogy tudjuk (azt mindenképpen, hogy), mihez értünk, és mihez nem. Talán éppen azért lehetnek (és lehetnek hitelesek most is) a drámapedagógiai kurzusaink – jelesül a győri főiskolán –, mert tartjuk magunkat ahhoz, hogy csak azzal foglalkozunk, amit már magunk is kipróbáltunk, megtanultunk; vagyis azzal a tudásanyaggal élünk, amit már mélységében értünk. Kockázat még így is van bőségesen.

Műhelymunka sámándobokra

Vatai Éva

Nagy öröm egy szakembernek, ha olyan helyre hívják meg tanítani, amely már álmaiban sokszor megjelent. Ilyen volt nekem a dél-szibériai Bajkál-tó – régóta élt bennem az Attenborough Bajkál-filmje által felébresztett vágy e titokzatos mesevilág iránt.

Munkaadóm, a moszkvai székhelyű Club Ça va – az első bajkáli francia nyelvű színjátszó fesztivál szervezője. Arra kaptam megbízást, hogy atelier-t vezessek orosz tanároknak francia nyelven. Téma: improvizáció idegen nyelven.

Vonzott a hely és a feladat, csak egy dolog riasztott: az ötnapos utazás. Nehéz volt elképzelni, hogyan lehet öt napon át egy szűk térben létezni, összezárva más emberekkel. (Ma már tudom: lehet. És nem is olyan kellemetlen, mint gondoltam.)

A vonatban előkészítő megbeszéléseket folytattunk: megszerveztük a nyitó- és záróműsort, énekeltünk, játszottunk. Igazi gitáros, borscsos-vodkás orosz munkafolyamat volt: esténként a szocialista dizájnos étkezőkocsi közönségét ösztönöztük közös éneklésre, játékra. A meglepetés erejével ható performanszaink eredménye minden értelemben pozitívnak mondható: hasznosan és jól telt az idő, s útítársaink közül egy maroknyi ember később ellátogatott a fesztiválra is. Többek között egy középkorú orosz házaspár is, akik fél éve elhatározták, hogy bejárják a világot. Amikor elfogy a pénzük, dolgoznak pár hétig – legközelebb majd Új-Zélandon. Sok mindent láttak már a világból, azt viszont nem tudták elképzelni, milyen az, mikor orosz gyerekek franciául játszanak a színpadon, ezért „átugrottak” meglátogatni a fesztivált Olhon szigetére. Ezt az „átugrunk” szót egész más tartalommal használják az oroszok: Tyima, az egyik szervező is kéthavonta ugrik haza a Moszkvától „nem messze” – tizenégy órányi vonatútra – található Kirovba.

Az öt napos vonatkozás után Szibéria Párizsában, Irkutszban töltöttünk pár órát. Ma sem értem pontosan, mi okból kapta ezt az elnevezést, hisz épp az hiányzik belőle, ami Párizs karakterét adja: a könnyedség és az elegancia. Csak sokszínűsége emlékeztet valamelyest Párizsra: sokfajta nép él együtt (orosz, tatár, mongol, burját, a Szibériába száműzött lengyelek külön kolóniát alkotnak). Jelentős színházi hagyományokkal rendelkező város: az ide száműzött dekabristák alapították az első színjátszó csoportot, azóta öt nagy színház működik itt.

Innen már csak egy „ugrás” a Bajkál-tó és az Olhon szigetén levő Husir falu: pontosan nyolc óra – buszon és hajón. Minél jobban közeledünk a szigethez, annál erősebben érezzük a burját hagyományok jelenlétét: mongol vonású arcok, sámándobok hangja, olajban sült lánggösszerű ételek. Dobogó szívvel nézem a ködben felsejlő Olhon szigetet, amely a burját legenda szerint a Bajkál-tó veszedelmes szellemeinek lakhelye, Ázsia szent helyeinek egyike, a sámánhagyományok székhelye, burját spirituális központ – itt gyűlnek össze a világ sámánjai évente egyszer, több napos fesztiválra. A legenda szerint itt van Dzsingisz kán titokzatos sírja is.

Később majd ellátogatunk a Samankához – a Sámán-szirthez, amely előtt a hagyomány szerint Dzsingisz-kán fejet hajtott –, sőt abban a kitüntetésben is részesülök, hogy a Samankával szemben, egy hatalmas legelőn tartatom az egyik foglalkozást. A Samankát titokzatos erők védik, sámánszertartások helye. Sajnos a mi fesztiválunkkal párhuzamosan szervezett Szibirszkaja Rampa ifjúsági amatőr fesztivál két fiatalja fittyet hányt a szervezők intésének: egy fiú leesett és szörnyet halt. Ez a tragikus esemény végig beárnyékolta a fesztivál hangulatát.

Olhon szigete különleges világ: hatalmas dombos pusztaság, először lakatlannak tűnik, később látunk néhány apró, faházakból álló falut. Ahol a mi rendezvényünket szervezték, Husir a legnagyobb falu, biciklivel egy óra alatt körbejárható. Széles homokos utcáit színes faházak szegélyezik. Folyóvíz nincs, az emberek a Bajkál-tó vizét isszák, a faluban nagy tartályok vannak elhelyezve. Sok tehén, kutya, macska szaladgál az utcán – a falusias jelleg különleges bájt kölcsönöz a településnek. A falu szélén vagy egy ház, nagy udvarral, s az udvaron egy színpaddal. Ez a Nemzetközi Ifjúsági Központ – a falu ifjúsági kulturális rendezvényeinek befogadására alakult. Igazgatója Alekszandr Ivanovics Kononov, aki a terület legnagyobb amatőr színjátszó fesztiváljának, a Szibirszkaja Rampának is szervezője és vendéglátója. Rengeteg orosz – és nemcsak szibériai – csoporttal és sok külföldi országgal áll kapcsolatban: Amerikától kezdve Izraelen át Lengyelországig már legalább tizenöt ország csapatai fordultak meg a fesztiválon. Magyarok még nem voltak, de szívesen felvinnék velünk a kapcsolatot. Mindenki a saját anyanyelvén játszik. Az idén a tavalynál kevesebb csapatot tudtak fogadni a szűkös